

Sınıflar, Kalabalıklar ve Devlet: Hong Kong Şemsiye Hareketi'nin Düşündürdükleri¹

Ceren Ergenç, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: cergenc@metu.edu.tr

Kalabalıkların Siyaseti kavramsallaştırmasında Merrifield, günümüz toplumsal hareketlerini, eşitsizliğe ve baskıya karşı, hakkaniyet duygusuyla bir araya gelen yabancıların dönüştürücü bir potansiyel taşısa da bir yol haritasından yoksun, çoklukla da somut bir hedefe ulaşmadan sönmülenen; ama her bir araya gelişte bir dahaki birleşmenin olasılığını ve gücünü arttıran eylemlilikleri olarak betimler (Merrifield, 2011).

Karşılaşmanın herhangi bir noktası öznesi olmayan bir süreç gibi, çevrimiçi ve dışı spontane yollarla bir araya gelen kalabalıklar bir ateş gibi yayılarak kitlelere dönüşürken, katılımcılar bir insan kaleydoskopu içinde aynı anda hem eylemler hem tepki verir. Bu insan kaleydoskopunda mutluluk ve kutlama, şiddet ve yabanlık, şefkat ve terkediş yeniden tanımlanır. Katılanlar sadece tutkularını paylaşmak ve umutlarını birbirlerine teyit ettirmek için bir arada değildir, kalabalık kendine tarihte yer açan bir güçtür. (Merrifield, 2011:114)

Hong Kong'da 74 gün devam edip 11 Aralık 2014'te son bulan, uluslararası medyanın adlandırmasıyla Şemsiye Devrimi, göstericilerin kendi seçtiği isimle Central'ı Sevgi ve Barışla İşgal Et eylemine değişik saiklerle müdahil olmuş sınıf ve siyasetler de ilk bakışta kalabalıklar siyaseti diye adlandırılabilir bir toplumsal hareketin parçası gibiydiler. Bir kaleydoskopta çevirir gibi oluşan renklere bakarak Şemsiye Hareketi'ne orta sınıf hareketi de dendi, öğrenci hareketi de, işçi hareketi de anarşist hareket de. Bu yazıda Hong Kong'daki işgal hareketinin arka planına ve bileşenlerine bakarak harekete atfedilen kendiliğindenlik iddiasını sorgulayacağız.

İşgal'den Şemsiye Devrimi'ne Olayların Kronolojisi

150 yıllık bir Britanya sömürgesi olan Hong Kong'un 1997'de Çin Halk Cumhuriyeti'ne devredilmesinden sonra "Tek Ülke, İki Sistem" modeli uygulanıyordu. Bu modele göre, Hong Kong'lular ada içinde kendi yönetimlerini kendi istedikleri yöntemle belirleyebileceklerdi. Hong Kong'da bu yöntemin genel oy prensibiyle yapılmış doğrudan seçim olması gerektiğini savunan bir kamuoyu var. Buna rağmen, Pekin hükümeti Seçim Komitesi'nin süzgecinden geçen iki aşamalı bir seçim sisteminde ısrar ediyordu. Tansiyon, Haziran 2014'te Pekin'in Hong Kong hakkında bir Beyaz Kitap yayınlamasıyla yükseldi. Bardağı taşıran son nokta Pekin'in 31 Ağustos 2014'te Hong Kong'da seçimleri

doğrudan ve genel oyla değil, Çin anakarasına benzer bir şekilde, dolaylı olarak Seçim Komitesi üzerinden gerçekleştireceğini açıklaması oldu. Hong Kong kamuoyunu ayağa kaldıran nokta, Pekin'in adayların ancak Pekin yanlısı Seçim Komitesi 'vatanseverliklerinin uygun derecede olduğuna' onay verirse seçime katılabileceklerini söylemesi oldu.

22 Eylül 2014'te lise ve üniversite öğrencileri beş günlük ders boykotu ilan ettiler. Bir sivil itaatsizlik planı olarak başlayan bu eylem 28 Eylül'de polisin biber gazıyla saldırmasıyla bir işgal eylemine dönüştü. Bu süreçte liderliğin deneyimli ama temkinli siyasi aktivistlerden öğrencilere geçtiğini gördük. Aynı zamanda polisin biber gazıyla saldırmasıyla halk öğrencilere desteğe geldi, sayı beklenmedik oranda arttı. Hong Kong'da olanlar uluslararası medyanın ilgisini çekti ve göstericilerin biber gazından korunmak için kullandıkları şemsiyelerden ilhamla ve Hong Kong'u bir 'Asya Baharı' çerçevesi içinde değerlendirme niyetiyle harekete Şemsiye Devrimi adını verdiler.

Ekim 2014'te işgal mekânları Central'dan eski kent merkezi Mong Kok'a yayıldı. Taleplerini 2017 seçimleriyle sınırlı tutmaya özen gösteren eylemciler Pekin hükümetiyle görüşmek için Çin'in yaşama ve danışma meclislerinin yıllık "İkiz Toplantıları" sırasında başkente gitmek istedilerse de engellendiler. Pekin hükümetinin göstericilerle görüşmeyi ve 31 Ağustos kararını geri çekmeyi ısrarla reddetmesiyle göstericiler Kasım'da açlık grevi, 'adalete teslim olma' gibi yöntemlere başvurdular.

11 Aralık 2014'te polisin bu tarihte işgal kamplarını dağıtacağını açıklamasıyla, göstericiler uzun soluklu bir kampanyanın bir ayağı olarak gördükleri işgal eylemini sona erdirdiler.

İşgal'in Tarihsel Arka planı

Afyon Savaşları sonra 1842 Nanjing Anlaşması'yla Britanya'ya verilen Hong Kong Çin hanedanlığının Batı sömürgeciliğine ilk toprak kaybıdır. Tekrar önem kazanışı, 1949 Çin Devrimi sonrası Soğuk Savaş güç dengeleri içinde olmuştur. Bu dönemde, Tayvan'la birlikte Batı dünyası için 'kaybedilmemesi' gereken stratejik bir coğrafya haline geldiği için ekonomisi uluslararası yatırım ve yardımla desteklendi. Böylece Hong Kong tekstil sanayisiyle en erken Asya Kaplanlarından biri olma yoluna 1950'lerde girdi. Ne var ki, adanın ekonomisindeki bu genel büyüme gelir dağılımına 1960'ların sonuna kadar yansımada.

Gelir dağılımındaki eşitsizlik ve yaşam standardının düşük olmasının getirdiği huzursuzlukla başlayan 1966 Star Ferry Ayaklanması 1967'de anakaradaki

Kültür Devrimi'nin de etkisiyle yerini 18 ay sürecek şiddet dozu yüksek bir ayaklanmaya bıraktı. Sömürge idaresi bu ayaklanmayı eninde sonunda bastırda da bir daha tekrarlanmaması için bir refah devleti projesi başlattı. Bu projeyle konut sıkıntısı o dönem için çözüldü ve gelir eşitsizliği dengelendi (Nao, 2014; Cheung, 2010).

Hong Kong toplumunun ilk politikleştiği dönem olan 1967 ayaklanması sonrası bir diğer dönüm noktası da 1984'te adanın Çin'e devredilmesiyle ilgili Çin-Britanya Ortak Deklarasyonu'nun imzalanması oldu. 1980'ler boyunca süren görüşmelerin Hong Kong için iki getirisi oldu: Birincisi, anakaranın Hong Kong'a hem coğrafi hem kültürel olarak en yakın bölgelerinden Guangdong ve Shenzhen'in "Özel Ekonomik Bölge" olarak ticarete ve yabancı sermayeye açılmasıyla Hong Kong ekonomisi de dönüşüm geçirdi. Tekstile dayalı üretim Güney Çin'e kayarken Hong Kong bu yeni üretim merkezlerinin ihracat ve finans merkezi olarak yeni bir döneme geçiş yaptı.

Bugün, Hong Kong'un anakarayla sınırı bu bölünmenin en mükemmel görüntüsünü verir. Shenzhen tarafında, baş döndürücü hızdaki gelişme nehir boyunca yayılır: çehresiz, yarı-boş gökdelenler bir hava kirliliği bulutu içinde bir araya toplaşmışlardır. Hong Kong tarafında, yeşillik nehre eşlik eder, bütün sınır Alanı askeriye tarafından korunan ve girmek için özel izin gereken bir doğa koruma ve tarım alanına dönüştürülmüştür. İlk bakışta bu iki dünya birbirine karşıt gibi durur: Shenzhen'deki kontrol edilemez, çevreyi yok edici büyüme "post-endüstriyel" komşusunun huzurlu yeşilliğinin karşısına yığılmıştır sanki. Gerçekte, bu karşıtlık, daha derindeki karşılıklı bağımlılığın bir işaretidir. Yarılmanın her iki tarafı da birbirleri tarafından oluşturulmuştur. Shenzhen Hong Kong sermayesi olmadan inşa edilemezdi. Ve Hong Kong, Shenzhen'in fabrikaları olmadan bir alışveriş merkezleri, iş merkezleri ve özenle tasarlanmış tarımsal cennetleri olan bir çöle dönüştüremezdi (Nao, 2014).

Hong Kong'un Çin'e devredilmesi sürecinde gelişen ikinci sonuç da, 1989 Tiananmen hareketinin kanla bastırılmasının o zamana kadar Soğuk Savaş refah devleti içinde apolitikleşmiş genç kuşağı için yeni bir siyasi uyanışa neden olmasıydı. Her ne kadar Hong Kong sömürge yönetiminin son yıllarına kadar katılımcı bir demokrasiye sahip olmamışsa da Çin'de, Tiananmen öğrenci ve işçi hareketinin bastırılış şekli adanın bu kuşağını Hong Kong'u bekleyen toplumsal gelecek hakkında siyasi taleplerde bulunmaya itti. 1991 yılında ilk doğrudan seçimi deneyimleyen Hong Kong'da, bugün Pan-Demokratlar denen koalisyonun da oluşmasını sağlayan Birleşik Demokratlar Partisi ezici bir çoğunluk sağladı.

Hong Kong'un Tiananmen hareketine desteği ve sonrasında geliştirdiği siyasal talepler Pekin'i Hong Kong'un siyasi geleceği hakkında daha da tutuculaştırdı.

Sömürge şehri, Anakara açısından herhangi bir siyasi ilham kaynağı olma ihtimalini Hong Kongluların 4 Haziran Katliamı'yla son bulan Tiananmen hareketine coşkuyla katılmasıyla ve öğrenci hareketinin bastırılmasının o tarihten sonra her yıl anılmasıyla yitirdi. 1990'ların başında Deng Xiaoping liderliğindeki Parti, kendi otoriter pratiğine daha uygun bir model olarak Singapur örneğinde karar kıldı. (Dirlik, 2014).

Bu gelişmeler bir yandan Hong Kong'u anakara Çin'e ekonomik olarak bağlarken, ada ve anakara kimlikleri arasından bir kırılmaya yol açtı.

Hong Kong'u 1997'de Çin'e devredilmesi adanın yakın tarihindeki üçüncü önemli dönüm noktasıdır. 2003'ten itibaren ciddi bir kitleye ulaşan yıllık 1 Temmuz protestoları Hong Kong'un yasal statüsünü düzenleyen Temel Yasa'nın 23. Maddesinin onanmasını engelleme amacı taşır. Bu 23. madde teklifine göre, 'Çin Halk Cumhuriyeti rejimini yıkmaya yönelik' olarak geniş bir kapsamda tanımlanan her türlü siyasal örgütlenme ve etkinlik yasaklanacaktır. Bu zamandan itibaren 1Temmuz mitingleri pan-Demokrat koalisyonun Halkın Gücü, Sivil Haklar Cephesi gibi çeşitli fraksiyonlarının gövde gösterisi yaptığı bir sol eyleme dönüşmüştür.

Pan-Demokrat koalisyonun 1990'lı yılların başında sahip olduğu destek 1997'de adanın Çin'e devredilmesiyle zamanla azalmıştır. Bunda, adalı büyük sermayenin artık yerel hükümetle anlaşmaya gerek görmeyip kendilerine siyasi muhatap olarak Pekin'i almasının büyük payı vardır (Fong, 2014: 199-206). Bu konuda yapılan ampirik çalışmalara göre, büyük sermaye konut piyasası, inşaat sektörü, finansal sektör gibi kendisini doğrudan ilgilendiren konularda yerel hükümet çıkarlarını zedeleyecek bir politika oluşturmaya başladığı anda Hong Kong'un Yaşama Başkanı'nı atlayıp doğrudan Pekin'deki Ulusal Kongre ve Politbüro üyeleriyle lobi faaliyetlerine girişip Pekin'in Hong Kong hükümetine kendi çıkarları doğrultusunda baskı yapmasını sağladığını göstermektedir (Fong, 2014: 213). Pekin, hem Hong Kong ve Güney Çin arasındaki karşılıklı ekonomik bağımlılık dengelerini korumak hem de Hong Kong'un siyasi bir başkaldırıya gitmesini önlemek için adanın büyük sermayesiyle işbirliği yapmaktadır (Fong, 2014; Dirlik, 2014).

Bu merkezi devlet-yerel sermaye işbirliği 2012 seçimlerinde bir sarsıntı geçirmiştir. Yarışan üç adaydan Pekin ve büyük sermayenin desteklediği aday en gözde durumdayken hakkında çıkan bir usulsüzlük iddiasıyla popülaritesi seçimlere çok yakın bir zamanda ani bir düşüş göstermiş, bu durumda pan-

Demokrat koalisyonun kazanmasından korkan Pekin desteğini kendi gözde adayından çekip halkçı söylemleriyle öne çıkan ve geleneksel siyasi ağlara dâhil olmayan üçüncü bir adayı desteklemek zorunda kalmıştır (Fong, 2014: 214-218). Bu adayın başkanlığı döneminde Pekin-büyük sermaye işbirliğini yürütmek nispeten zorlaşmıştır.

Daha yakın geçmişe geldiğimizde, Pekin, 10 Haziran 2014'te Hong Kong'un geleceğine dair bir Beyaz Kitap yayınladı. Tam da siyasi partilerin 2017 seçimleri hazırlıklarına başladıkları döneme denk gelen bu rapora göre Hong Kong öncelikli olarak Pekin'e bağlı bir bölge ve dolayısıyla içişlerinde özerkliği devletin bekasından sonra geliyor (BBC, 11/06/2014). 31 Ağustos 2014'te yayınlanan karar göre ise, seçimler iki aşamalı ve çoğunluğu pro-Pekin temsilcilerden oluşan bir Seçim Komitesi'nin süzgecinden geçtikten sonra yapılabilecek. Bunu protesto için başlayan Central İşgali polislin şiddetli tepkisi yüzünden bir Şemsiye Hareketi'ne dönüştü.

Central İşgali bir anda ortaya çıkan bir hareket değil. Anarşistlerin 2011-2012 arasındaki neredeyse bir yıllık işgal hareketi deneyiminden de öğrenen ama liderleri liberal demokratlar olan bu hareket ilk olarak Şubat 2013'te teklif edilmişti (Nao, 2014; Yu, 2014). Bunun yanısıra, 2011-2012 yılları arasında 8 ay süren anarşistlerin adanın finansal merkezini işgali ve Mart 2013'te liman işçilerinin grevi – ki 1967'den beri adanın gördüğü en kapsamlı işçi hareketidir- Eylül 2014'te başlayan Central'ı Sevgi ve Barışla İşgal Et hareketinin en yakın geçmişteki öncülleridir.

Hareketin Sınıfsal Yapısı

Hareketin Bileşenleri

Hareketin liderliğini üç grup yapıyordu: (i) 1989 Tiananmen protestolarından beri aktif olan pan-Demokrat aktivistler –ki işgal hareketine 'Siyah Gömlekli' anarşistlerin sistem-karşıtı işgal hareketinden farklı olarak "Central'ı Sevgi ve Barışla İşgal Et" adını ve sistem-içi ideolojisini verenler onlardı; (ii)devir pazarlıklarının başladığı süreçten itibaren liberal demokrat bir çizgide ilerleyen Hong Kong Öğrenci Federasyonu ve (iii) 2012 yılında Mandarin Çincesinin Kantonca yerine eğitim dili olmasını sağlayan yasa tasarısına karşı kurulan ve o günden beri kamusal alanda siyasi bir aktör olarak yaşamını sürdüren Bilgelik grubu. Bu üç ana grubun dışında, LGBT grupları, yaşlı örgütleri, çevreciler ve anarşistler de hareketin içindeydi (Nao, 2014; Yu, 2014). Bütün bu gruplar ve örgütler işgal süresince Sivil İnsan Hakları Cephesi olarak bir araya geldiler.

Pan-Demokratlar 1989 Tiananmen'den sonra bir araya gelmiş merkez sol-sosyal demokratlardan oluşan bir koalisyon. Son yıllarda radikal sol gruplar da

bu koalisyonun içinde yer alıyor. Pan-Demokratlar, 1989-1997 arası sömürge yönetimini demokratik reforma yöneltici bir halk desteğini arkalarına almayı başarıyorlar. Güç dengeleri 1997'den sonra sermaye sınıfının taraf değiştirmesinin de etkisiyle Pekin yanlısı grup lehine değişiyor. Pan-Demokratların Yönetim Komitesi'ndeki destekçileri meslek gruplarının temsil edildiği Üçüncü Sektör ve işçilerin, köylülerin, refah servisi alanların temsil edildiği Dördüncü Sektör'den geliyor.

Bu koalisyon işgali uzun soluklu bir eylem planının bir parçası olarak gördü, ama öğrenciler ön plana çıkınca liderliği onlara teslim etti (Pepper, 2014). Güz 2014'teki eylemin ana aktörleri veteran aktivistler ve öğrenciler. Hong Kong bu sonbahar muhalefet bayrağının bir kuşaktan yeni yetişen değerine el değiştirdiğine tanık oldu.

Bu üçlü liderliğin ortak noktası hareketin siyasi amacını sadece seçim sistemiyle sınırlı tutması ve kendine hedef olarak birincil olarak Pekin hükümetini, polis şiddetinden sonra ise Hong Kong'un BaşYürütücüsü 'nü seçmesiydi. Bu siyasi söylem, 1980'ler sonrası politikleşen Hong Kong toplumunun bir yansımasıydı. Soğuk Savaş döneminde komünist olarak yaftalanma korkusu Soğuk Savaş sonrası döneminin neoliberal apolitikleşme süreçleriyle birleşip özellikle Hong Kong'un Komünist Çin'i ötekileştiren kimliğiyle perçinlenerek siyasi taleplerin sol söylemlerle ifade edilememesi sonucunu doğurdu. Bu durumda toplumsal hareketliliğin egemen söylemi liberal ve sağcı/seçkin bir hatta gidip geldi.

Hareketi Destekleyen Gruplar

Hong Kong'un orta sınıfı, ya da "Sandviç Sınıf", Şemsiye hareketinin esas tabanı olarak görüldü. Hong Kong 53.7 olan Gini katsayısıyla gelişmiş dünyada gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu ülkelerinden biri. Adanın coğrafi kısıtlamalarıyla katlanan konut sorunu ve eğitimli işsizliği ya da gizli işsizlik bu gelir eşitsizliğinin somut sonuçları. Sandviç sınıf, geleceği olmayan ofis işlerinde, fazla mesainin norm olduğu çalışma koşullarında hayatını kazansa da otuzlu yaşlarında hala ebeveynleriyle yaşamak zorunda (Nao, 2014; Bloomberg, 2012). Kentin çalışan yoksulları diyebileceğimiz bu kesim, çalıştığı için ne işsizlik yardımı alabilir ne de resmi fakirlik çizgisinin altında kaldığı için fakirlik yardımı alabilir, ama geliri de konut edinmeye ya da diğer orta sınıf tüketim davranışlarına yetmez.

Bu sınıf, 1984'te adanın Çin'e devri kararı sonrasında politikleşerek siyasi partiler ve öğrenci federasyonlarında aktif rol almaya başlayan toplumsal grup. Gerçekten de, Central'ı Barış ve Sevgiyle İşgal Et hareketi katılımcılarıyla görüşenler, protestocuların temel sorunu demokrasi olmaması olarak tespit ederken, sorunun kökenlerinde ekonomik eşitsizliği ve güvencesizliği

koyduklarını belirtiyor:

Pan-Demokratların demokrasiyi hareketin *lingua francası* yapmış olmasına rağmen, katılımcıların çoğu için liberal demokrasi sorunun özü değil. Gerçekten de, protestocularla konuşulunca söz hemen farklı bir noktaya geliyor. Hareketin amacı sorulduğu zaman, herkes 'papağan gibi' aynı talepler listesini tekrarlıyor – bu sınıflar ve yaş grupları arasında farklılık göstermiyor. Ama bu taleplerde bulunmalarının nedeni sorulduğunda, protestocuların çoğu özünde tamamen siyasi olan sorunları bırakıp ekonomik sorunlardan bahsetmeye başlıyorlar.

İnsanlar fırlayan kiralardan, insanca olmayan eşitsizlik düzeyinden, enflasyondan, yiyecek ve ulaşımın pahalı olmasından ve hükümetin toplumun en dibinde olan büyük kitleyi basitçe görmezden geliyor olmasından şikayet ediyor. [İşgal sırasında] bir açık kürsüde konuşan bir protestocu bu ortak kanıyı şöyle ifade etti: "Hong Kong'da neden bir avuç zengin ve bu kadar çok fakir insan var? Çünkü bizde demokrasi yok!" (Nao, 2014).

Şemsiye hareketinin ana tabanı olan Sandviç sınıf yukarıda bahsedilen siyasi söylemlerinin zaman zaman sadece Pekin hükümetine karşı değil anakara Çinlilerine de yönelen düşmanca bir çizgiye kaymasıyla da şaşırttı. Şemsiye Hareketi öncesinde uluslararası kamuoyunu şaşırtan bir diğer protesto da, Çin karşıtı eylemlerde Britanya sömürgeci bayrağını taşıyıp siyasi taleplerini bir tür sömürge nostaljisiyle ifade edenlerdi. Hatay (2008:166) etnik bağı olan devletlere devredilmiş eski sömürgelerde görülen sömürgeci nostaljisini Habermas'ın "zenginlik şövenliği" kavramıyla açıklıyor. Bu bakışa göre, sömürgeci devletin ekonomik ağı içerisinde zenginlesen eski sömürge yeniden birleştiği tarihsel bağı olan ülkeyi refah düzeyi açısından kıyaslayıp kimlik farklılaştırmasına gidiyor.

Benzer şekilde, Hong Kong'lu kimliğinin anakara Çin'e karşıtlık üzerinden gelişmesi Şemsiye Hareketi'nde de siyasi söylemin milliyetçileşmesine yardımcı oldu. Dirlik'in işaret ettiği ironiyle "Tek Ülke, İki Sistem" Hong Kong'u anakaraya pürüzsüz bir şekilde entegre etmeye çalışırken aslında farklı bir Hong Kong'lu kimliğinin varlığını da konfirme etmiş oldu (Dirlik, 2014). Devri teslim anlaşmasının yapıldığı 1984 sonrasında, özellikle 1989 Tiannamen olaylarının yarattığı kırılmayla Hong Kong toplumu politikleşti ve toplumsal kimliğini Çin'den farklılık (ve üstünlük) üzerinden kurdu.

Hong Kong'daki Pekin hükümeti karşıtı hareket, anakaradan gelen Çinlilere karşı kullanılan ve zaman zaman ırkçılık boyutuna varan dilin hareketin genel söylemine karışmasıyla eleştirildi. Gerçekten de, anakaranın yeni zenginlerinin

Hong Kong'a ticaret ve yatırım yapmak için akmasıyla adanın genel ekonomisi büyüdü ama konut fiyatlarının artması ve kamu servislerinin yetersiz kalmasıyla orta sınıf Hong Kong'unun hayatını zorlaştırdı.

Ortalama bir Hong Kong'unun muhatap olduğu iki sınıf anakara Çinli var: adanın ekonomisini canlandıran ama Hong Kong büyük sermayesiyle ve Pekin hükümetiyle yaptıkları işbirliğiyle Hong Kong'u anakaraya bağımlı kılan üst sınıf ve Hong Kong'a daha iyi bir yaşam umuduyla akın edip kamu hizmetlerinin paylaşımına ortak olan ve kültürel farklılıkları nedeniyle toplumsal yaşamda olumsuz bir görünürlüğe sahip olan alt sınıf. İşgal hareketi varolan ekonomik hareketin de sekteye uğramasından, daha da kötüsü Pekin'in Hong Kong'tan tamamen vazgeçerek Şangay'a odaklanmasından korkarak büyük sermayeyle ilişkili üst sınıf Çinlileri hedef almayınca, kültürel farklılıkları üzerinden hedef aldığı alt sınıfa tepkisi seçkincilik olarak yorumlandı. Gerçekten de kendilerini adanın zenginliğinin yüzde yetmişini elinde tutan üst sınıfla kamusal harcamaları 'sömüren' -ve çoğunlukla anakaradan gelen göçmenlerden oluşan- alt sınıf arasında sandviç gibi sıkışmış hissedenden Sandviç Sınıf'ın siyasi talepleri adanın anakaralı yaşayanlarını kapsamıyor.

Halkın Gücü adlı siyasi partiyi yeterince Hong Kong kimliğine sahip çıkmamakla suçlayıp ayrılan Medeni Tutku adlı oluşum Şemsiye Hareketi'ni doğrudan ve yalnızca Pekin hükümeti ve anakara Çinli karşıtlığına çekmeye çalıştı. Giydikleri sarı gömlekle ayırdedilebilen bu grup anakaradan gelen göçmen işçilere ve zengin turistlere karşı ırkçı saldırılarıyla biliniyor. Bu grubun ırkçılığa varan milliyetçiliği Şemsiye Hareketi'nin genelinde kabul görmese de, hareketi ayakta tutucu dinamikleri hareket Pan-Demokrat liderlerin kararsızlığıyla zayıfladığı anlarda alternatif bir çekim alanı oluşturabiliyor. Bunun bir örneği, pan-Demokrat aktivistler, Bilgelik ve Hong Kong Öğrenci Federasyonu'nun liderleri "Hong Kong nezaketi"nden dem vurarak polis şiddetine karşı tepkisizlik telkininde bulunurken Central'daki Yaşama Konseyi'nin camlarını kıran Sarı Gömlekliler göstericilerin içindeki polise karşı öfkeyi daha iyi yönetebilir konuma geldiler (Tsang ve Sung ve Chan,2014).

Göstericilerin tepkisinin anakara hükümetine ve Çinlilere yönelmesinin iki temel sorunu var: Birincisi, Hong Kong'un sorunlarını küresel neoliberal kapitalizmin bir yansıması olduğu gerçeğini gözlerden uzak tutarak Hong Kong hareketinin dünyadaki yoldaşlarıyla bağıni koparması; ikincisi ise, benzer bir şekilde, anakaralı Çinlileri kimlik politikaları üzerinden ötekileştirerek aslında aynı iktisadi politikaların kurbanı olduklarını ve aynı sorunlardan muzdarip oldukları gerçeğini bulanıklaştırması.

Harekete Karşı Olanlar

Harekete karşı olan iki ana grup Pekin hükümetiyle işbirliği halinde olan HongKong’u büyük sermaye ve kendilerini kültürel olarak Çinli olarak gören Pekin-yanlısı grup. Büyük sermayenin Pekin’le işbirliği (Fong, 2014) Pekinin Tayvan stratejisine benziyor, Pekin anti-komünist kamuoyunu bölmek için sermayeyle işbirliği yapıyor (Pepper, 2014). Aynı zamanda, Hong Kong özellikle Güney Çin’in finansal merkezi olduğu için, yerel sermayenin siyasi desteği önem taşıyor. Bunun sonucu olarak, Hong Kong’lu büyük sermaye demokrasi isteyen Hong Konglu orta sınıfları değil, anakaradaki hiyerarşik idari yapıyı destekliyor.

Bu işbirliği iki şekilde gerçekleşiyor. Birincisi, bu katılımcı olmayan karar alma yapısı Hong Konglu büyük sermayeye sadece Pekin’deki siyaset seçkinleriyle iyi ilişkiler geliştirerek istedikleri politikaların onanmasını sağlama fırsatı veriyor. İkinci olarak, Hong Kong’daki son on beş yıllık siyasi eğilimin analizi büyük sermayenin adaylarının hala çok güçlü olduğunu gösterse de, Pan-Demokratik ve popülist adayların son seçimlerde yükselişte olduğu yönünde (Fong, 2014). Demokratik yollarla seçilmiş bir yaşama organı politika yapım sürecinde büyük sermayenin taviz vermesine neden olabilir. Bunu engellemek isteyen Pekin, büyük sermayeye Hong Kong’un yerel yönetimini atlayarak doğrudan merkezle irtibatla olmasına izin veriyor.

Şemsiye Hareketi’ne karşı olan ikinci grup kendisini Çinli olarak tanımlayan Pekin yanlısı gruplar. Bu grubun içinde yerel iş ve siyaset seçkinleri de, anakaradan gelen ve seçkincilik olarak algılanan adalı-anakaralı kimlik çatışmasına sinirlenen orta sınıflar da var. Britanya sömürgeciliğine duyulan nostalji bu Çin milliyetçilerini uzun zamandır öfkeliendiriyordu. Mavi gömlekleleriyle anakarayı temsil eden bu grup üç aylık işgal boyunca zaman zaman göstericilere fiziksel saldırılarda bulundu. Mavi gömlekliler ayrıca göstericileri ‘dış mihrakların’ kuklası, vatan hainleri olarak hedef gösteren sosyal medya kampanyası da yaptı.

Öte yandan, Pekin’in ve Hong Kong’daki Pekin yanlılarının bu adalı-anakaralı yarılmasını kapatmak yerine Hong Kongluları şeytanlaştırıcı bir söyleme hizmet etmek üzere on plana çıkardıkları da görülüyor. 2012’de Pekin anakaradaki azınlıklara anadilde eğitim hakkı vermesine rağmen, Hong Kong’da örgün eğitimdeki zorunlu dili Kantonca’dan Mandarine çevirdi. Hong Kong kimliğini eritme çabası olarak algılanan bu hareket yoğun protestolara neden oldu. Bugünkü anakara karşıtı söylem böyle bir geçmişe dayanıyor.

Sonuç yerine...

Hong Konglu yazar Han Suyin ada için “ödünç alınmış bir mekânda ödünç alınmış bir zaman” betimlemesini yapıyor (1959, Life Magazine, Hughes, 1968).

Bu betimleme hem İngiliz sömürgeciliğinin geçiciliğini, Hong Kong'un Çin'e bir gün geri döneceğini, hem de adanın Doğu'yla Batı arasında sıkışıp kalmışlığını, bu arada kalmışlığın yarattığı alaşımı anlatıyor. Gerçekten de 1997'de bu 'ödünç alınmış zaman' bitiyor ve 'ödünç alınmış mekân' sahibine geri veriliyor. Ama adanın gerçek sahibi aslında kim?

Tayvan ile kıyaslayanlar Merrifield'in dediği gezegensel kentleşmenin bir diğer patlaması olduğunda birleşiyor (Merrifield, 2011), ama bu işgal hareketinin kendisini öncekinden ayırdetme çabası, liderlerin hareketi dar siyasal taleplerle sınırlama çabası, işçi hareketiyle tam da kurulamayan dayanışma, Çin hükümetiyle tam işbirliği içindeki büyük sermayenin varlığıyla çatışmanın aslında sadece Çin karşıtlığı olmadığına dikkat çekilememesi bu hareketi büyük resim içine yerleştirmeyi zorlaştırıyor.

Bununla beraber, göstericilerle konuşulduğu zaman ne istiyoruz/niye istiyoruz ayırımında, meselenin hep de ekonomik kaygılara gelmesi (Nao, 2014), aslında "sandviç sınıfın" kaygılarının küresel bir paydaşıktan geldiğini sezebiliyoruz.

Ama tam da bu kafa karışıklığı yüzünden, Merrifield'in dediği gibi Hong Konglular şimdilik her seferinde evlere dağılıyorlar, ama hep bir dahaki sefere yeniden toplanmak üzere... Aralık 2014'ten sonraki en büyük protesto Şubat 2015'te 13 bin kişinin katılımıyla yapıldı. Aradan geçen zamanda pasifizmle suçlanarak kan kaybeden Öğrenci Birliği bu sayıyı az bulsa da (Davis 2015), gündelik hayatın içinde aniden ortaya çıkan 'flash' protestolar konunun sanıldığından daha geniş kitlelerce sahiplenildiğine işaret ediyor. Bir yandan da, hareketin parlamenter kanadı olan Pan-Demokratlar 31 Ağustos yasasını veto edebilmek için gerekli olan 2/3 meclis çoğunluğunu sağlayabileceklermiş gibi duruyor (Hui, 2015: 119). Öte yandan, bu veto şimdilik ne genel oyu garantileyebilir ne de Sandviç sınıfı büyük sermayenin elinden kurtarabilir. Hong Konglu genç kuşaklar uzun sürecek bir geleceği çadırları, gaz maskeleri ve sarı şemsiyeleriyle karşılayacaklar gibi duruyor.

Sonnot

¹ Bu yazının bir önceki versiyonu Ocak 2015'te SBF Dergisi'nde yayınlanmıştır.

Kaynakça

BBC (11/06/2014). China Media: White Paper on Hong Kong, <http://www.bbc.com/news/world-asia-china-27790302>. Son erişim tarihi, 31/5/2015.

Cheung G (2010). *Hong Kong's Watershed: The 1967 Riots*. Hong Kong: Hong Kong University Press.

Davis M (2015). After Occupy: Divided Over Strategies; Polarization; The Breaking Up of The Hk Federation of Students on Hong Kong's Umbrella Movement Blog. <https://victoriabhui.wordpress.com/2015/01/07/post-occupy-divided-over-strategies-and-tactics-though-united-over-genuine-universal-suffrage>. Son erişim tarihi, 28/05/2015.

Dirlik A (2014). Minik Fare Kükredi: Hong Kong'un Demokrasi Hareketi, *Agos*, 6 Haziran. <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/8174/minik-fare-kukredi-hong-kongun-demokrasi-hareketi>. Son erişim tarihi: 5/31/2015.

Fong B (2014). The Partnership Between the Chinese Government and Hong Kong's Capitalist Class: Implications for HKSAR Governance, 1997–2012, *The China Quarterly*, 217, 195-220.

Hatay M (2008). The Problem of Pigeons: Orientalism, Xenophobia, and A Rhetoric of the 'Local' in North Cyprus, *The Cyprus Review*, Vol 20(2), 145-172.

Hughes R (1968). *Hong Kong: Borrowed Place, Borrowed Time*. Deutsch Press

Hui V T (2015). The Protests and Beyond, *Journal of Democracy*, 26 (2).

Lee J (1994). Affordability, Home Ownership and the Middle Class Housing Crisis in Hong Kong. *Policy & Politics*, 22 (3), 179.

Merrifield A (2011). Crowd Politics, Or, 'Here Comes Everybuddy'. *New Left Review*, 71, 103-114.

Merrifield A (2013). *The Politics of the Encounter: Urban Theory and Protest under Planetary Urbanization*. University of Georgia Press.

Nao (2014), Black vs Yellow: Class Antagonism and Hong Kong's Umbrella Movement, <http://www.ultra-com.org/project/black-versus-yellow.03.10.2014>. Son erişim tarihi, 31/5/2015.

Pepper S (2014). Managing Retrat, <http://chinaelectionsblog.net/hkfocus/> (10/10/2014). Son erişim tarihi, 31/5/2015.

Ergenç C (2015). Sınıflar, Kalabalıklar ve Devlet: Hong Kong Şemsiye Hareketi'nin Düşündürdükleri. *Mülkiye Dergisi*, 39(2), 297-308.

Hong Kong Housing Society (2014). Sandwich Class Housing Scheme. <http://www.hkhs.com/eng/business/sandwich.asp>. Son erişim tarihi, 12.17.2014.

Tsang E, Sung T ve Chan S (2014). Split Within Occupy Deepens as Splinter Group Challenges Leadership, South China Morning Post. <http://www.scmp.com/news/hong-kong/article/1645521/split-within-occupy-deepens-splinter-group-plans-challenge-against?page=all>. 21 Kasım. Son erişim tarihi, 31/05/2015.

Yu E (2014). The Original Anarchists of the Occupy Central. <http://www.newyorker.com/news/news-desk/original-anarchists-occupy-central>. 12 Eylül. Son erişim tarihi, 31/05/2015